

FRIEDRICH DÜRRENMATT

PLAY STRINDBERG

Nezbyde po nás nič než kolečko hnoje na záhon.

FRIEDRICH DÜRRENMATT

PLAY STRINDBERG

Tanec smrti podle Augusta Strindberga.

Překlad: Jiří Stach

Režie: Peter Gábor

Scéna a kostýmy: Katarína Holková

Hudba: Nikos Engonidis

Dramaturgie: Tomáš Vůjtek

Inspice: Vojtěch Ondriáš

Text sleduje: Kamila Holáňová

OSOBY A OBSAZENÍ:

Edgar Kostas Zerdalolu j. h.

Alice Alena Sasínová-Polarczyk

Kurt Dušan Škubal

My o Dürrenmattovi, Dürrenmatt o sobě.

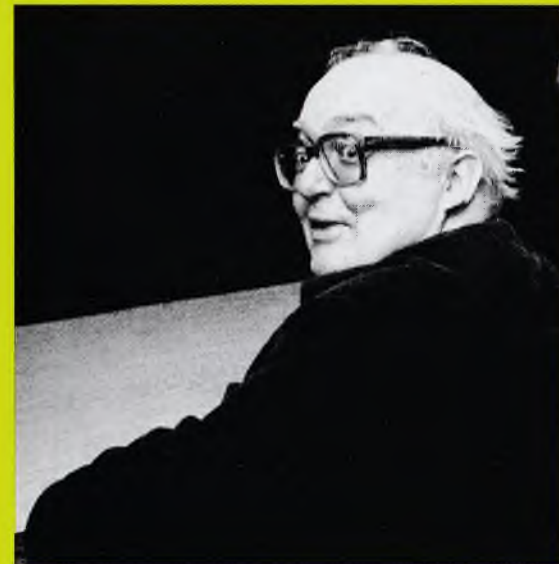
Friedrich Dürrenmatt
(5. 1. 1921 Konolfingen
- 14. 12. 1990 Neuenburg)
se narodil jako vymodlené
dítě v rodině faráře, která
dlouho nemohla mít děti.

Narodil jsem se 5. ledna 1921 v Konolfingenu (Bernský kanton). Můj otec byl farářem, dědeček z otcovy strany politikem a básníkem ve velké vesnici Herzogenbuchsee. Pro každé číslo svých novin skládal úvodní báseň. Pro jednu takovou báseň směl strávit deset dní ve vězení. Složil na to tento verš: „Deset dní za deset strof, požehnán buď každý den.“ Této cti se mi dosud nedostalo. Snad jsem tím vinen já, nebo je snad takhle doba už natolik ve psí, že se už necítí uražena ani tehdy, když se s ní nakládá sebeostřeji.

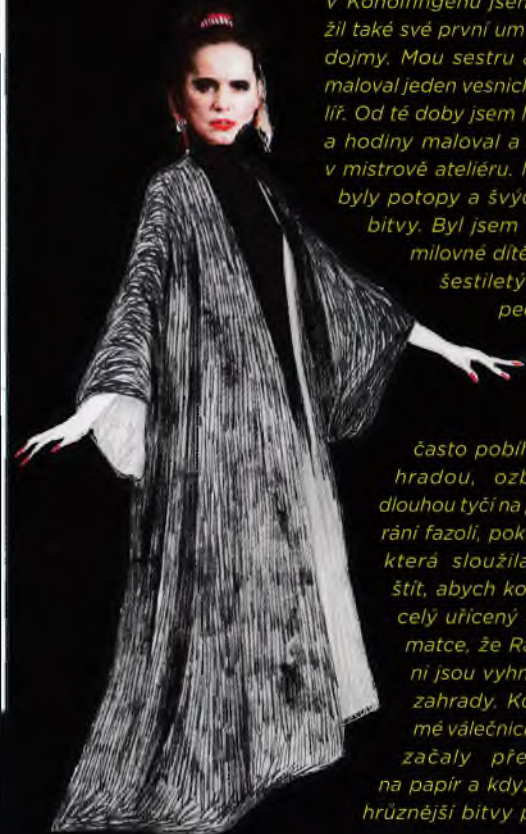
Je znám zejména jako spi-

sovatel, ale už od raných let se věnoval výtvarnému umění (později dokonce ilustroval některá vlastní díla a navrhoval scény pro své hry). Byl autorem dramát, detektivek,

povídek, rozhlasových her (jeden motiv zpracovával do různých žánrů) ale uměleckou hodnotu mají i jeho eseje a proslovy, ba i literárně teoretické texty.

PREMIÉRA v sobotu 17. dubna 2010 v 18.30 hodin

V Konolfingenu jsem prožil také své první umělecké dojmy. Mou sestru a mne maloval jeden vesnický malíř. Od té doby jsem hodiny a hodiny maloval a kreslil v mistrově ateliéru. Motivy byly potopy a švýcarské bitvy. Byl jsem války-milovné dítě. Jako šestiletý chlapec jsem

často pobíhal zahradou, ozbrojen dlouhou tyčí na podpírání fazolí, pokličkou, která sloužila jako štít, abych konečně celý určený ohlásil matce, že Rakušaní jsou vyhnáni ze zahrady. Když se mé válečné činy začaly přenášet na papír a když stále hrůznější bitvy pokrý-

valy trpělivé plochy papíru, obrátila se má vyděšená matka na akademického malíře Kuno Amieta, který si mlčky prohlédl ty krvežiznivě listy a konečně pronesl krátký a výstižný posudek: Bude z něho plukovník. Mistr se v tomto případě zmyšlil: ve švýcarské armádě jsem to dotáhl jen na vojína pomocné služby a v životě jen na spisovatele. Další cesty a cestí, které mne k tomu vedly, tu nechci popisovat. Přece jsem však ze svého dětství zachránil něco důležitého pro svou dnešní činnost: nejen první dojmy, nejen model pro svůj dnešní svět, ale také samotnou „metodu“ svého umění. Tak jako mi v ateliéru vesnického umělce připadalo malířství jako řemeslo, jako dovedné zacházení se štětcem, uhlem a perem atd., tak se mi dnes stalo spisovatelství zaměstnáním a experimentováním s různou matérií. Rvu se s di-

vadlem, rozhlasem, romány a televizí a už od dědečka vím, že psaní může být určitou formou boje.

V roce 1941 začal studovat filozofii a germanistiku v Zürichu, později v Bernu. V posledním semestru se definitivně rozhodl, že se stane spisovatelem, a studia nedokončil. Disertační práci o Sørenu Kierkegaardovi tedy nedopsal, nicméně filozofii se zabýval po celý život.

Kdybych se zabýval lidskými problémy, byl bych filozofem. Zabývám se lidskými konflikty, a proto jsem dramatikem.

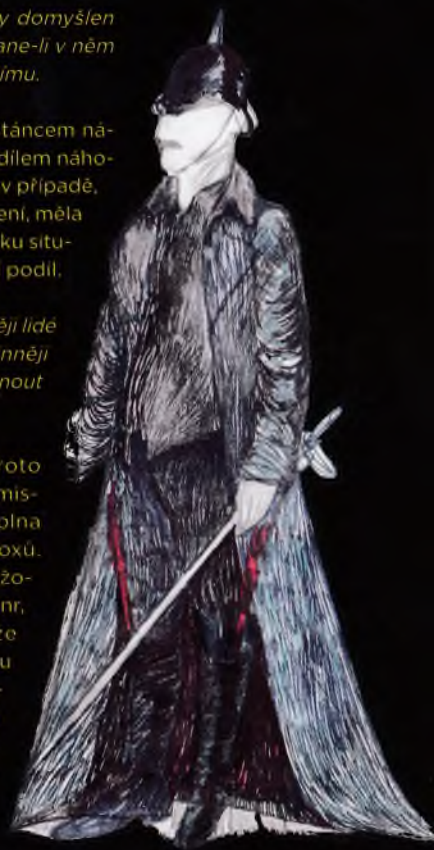
Dürrenmatt byl přesvědčen, že se svět nachází na pokraji katastrofy a že nelze věřit v žádnou změnu k lepšímu, neboť všechny změny vedou pouze ke zhoršení daného stavu.

Příběh je tehdy domyšlen do konce, nastane-li v něm obrat k nejhoršímu.

Rovněž byl zastáncem názoru, že vše je dilem náhody, a dokonce i v případě, kdy tomu tak není, měla náhoda na vzniku situace rozhodující podíl.

Čím promyšleněji lidé jednají, tím účinněji je může postihnout náhoda.

Jeho díla proto vyznívají pesimisticky a jsou plna ironie a paradoxů. Komedii považoval za jediný žánr, který dokáže vyjádřit tragiku dneška, protože současnost nemá tragické hrdiny velkého formátu a zmatku

naší doby spíše odpovídá groteska.

K nám se hodí už jen komedie. Tragédie předpokládá vinu, bídu, míru věcí, přehled, zodpovědnost. V tom šlendriánu našeho století, v této labuti písni bílé rasy už není viníků, ani těch, kdo jsou zodpovědní.

Pro jeho dramata se vžil označení „modelová“, neboť autor v nich dovádí do krajnosti vymyšlenou situaci, jejímž prostřednictvím kriticky upozorňuje na určitý společenský jev. Na tomto principu jsou vystavěny jeho světově proslulé hry *Návštěva staré dámy* (1956), *Fyzikové* (1962) a *Meteor* (1966).

Lidé se liší od dravé zvěře tím, že se před vražděním ještě pomodlí.

Ve svých dramatech však

také čerpal z tvorby jiných autorů, což je i případ *Play Strindberg* (1969). Premiéra hry byla v Basileji a její úspěch byl natolik inspirativní, že ihned následovaly inscenace v Římě, Kielu, Wuppertalu a Dubrovniku.

Proměnil jsem hru v boxerský zápas mezi dvěma muži. Má dvanáct kol a každé začíná úderem gongu. Trochu jsem zde experimentoval s časem. Popohnal jsem hodinky a hodina se tak zkrátila. Posledních šest kol se odehraje za šest minut. Zápas ale nemá vítěze. U Strindberga je Kurt zruinován manželským párem, který přišel navštívit. Já jsem z něj naopak udělal gangstera.

Dürrenmatt své hry opatřoval obsáhlými poznámkami a komentáři, což nám umožňuje rekonstruovat celý jeho tvůrčí proces.

Zpráva o „Play Strindberg“

1948 vidím Strindbergův *Tanec smrti* v Basileji s Marií Feinovou a Rudolfem Forsterem; dodatečně vzpomínka na herce, ne však na hru. 1968. Čtu první stránky hry, shledávám, že divadelní nápad je zajímavý, zaráží mne jeho literární stránka (plyš x nekonečnost). Zkouším dramaturgickou úpravu škrty, tj. obvyklým divadelním zpracováním Strindberga. Vzdávám to. Důvod: obvyklá zpracování Strindberga škrťáním, přeskupováním, textovými změnami a doplňky Strindberga falšují, což je tím povážlivější, že se přesto předstírá, že se Strindberg hraje „autenticky“. Přeprocování mi připadá čestnější. Listopad 1968. Počátek přeprocování na základě hrubého překladu. Přebírám ze Strindberga fabuli a základní divadelní nápad. Tím, že eliminuji Strindbergovu literární stránku, vystoupí zřetelně sousedství jeho divadelní vize s modernou: s Beckettem, Ioneskem, ale také s mým *Meteorem*. Strindbergův dialog je použit jako předloha pro dialog antistrindbergovský; z hereckého kusu se stane kus pro herce. Herec se už nezabývá psychologicko-démonickými studiemi, ale má umožnit scénickou existenci extrémně zhuštěnému a zkrácenému textu. Prosinec 1968. Počátek zkoušek. V práci s herci se text rozvíjí a stále se mění. Definitivní text vzniká využitím různých divadelních situací. Ze tří herců vzniká jednota exaktně hrajícího tria. Herecká artistika. Z měšťanské tragédie o manželství vznikne komedie o tragédiích měšťanských manželství: *Play Strindberg*.

Psáno 1969 pro první knižní vydání.

Takto pojatý herecký koncert ale také předpokládá vzájemné souznění mezi autorem a herci. Dürrenmatt si toho byl velmi dobře vědom.

Mezi námi a herci panuje pracovní poměr. Jeviště je naším nástrojem, my musíme počítat s herci, psát znamená vždy také režírovat, vtáhli jsme je do svého myšlení. Nedíváme se na ně nezúčastněně. Představují víc než naše role, jsou posledními zkouškami, jímž se naše díla podrobují, na nich se prokáže jejich hratelnost. Spisovatel může postupovat jak chce, jeho text bude ucelen osobností hercovou, na jevišti stojí hercovým přičiněním vždycky lidé, každá hra je jakoby svět lidí, s nímž se musí autor konfrontovat, neboť posoudit své dílo může jen na jevišti, nikoli u psacího stolu. Proto je třeba, aby spisovatel na zkoušce bral vážně každé hercovo zaváhání, každou otázku, každé nepochopení, každé poukázání na nesrovnalosti v roli, chyba je většinou v textu, nikoli v herci.

aréna

komorní scéna

28. října 2, 701 85 Moravská Ostrava • www.divadloarena.cz

e-mail: jsmetuprovas@divadloarena.cz, info@divadloarena.cz

Prodej vstupenek v pokladně KSA: po - pá 10.00 - 12.00 hod. • 13.00 - 18.30 hod.

so - ne - svátky (pouze v den představení): 17.30 - 18.30 hod.

Práva k provozování díla zastupuje DILIA, divadelní a literární agentura, občanské sdružení, Krátkého 1, Praha 9.

Práva na provozování této hry v českém překladu zastupuje Divadelní a literární agentura PRAGA.

ZMĚNA PROGRAMU VYHAZENÁ

PROSÍME CHOĎTE VČAS, po zahájení představení není možný přístup do hlediště.

OSTRAVA!!!

Komorní scéna Aréna, příspěvková organizace zřizovaná a financovaná statutárním městem Ostrava.

Divadelní inscenace realizujeme za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky.

www.divadloarena.cz